

TỔNG QUAN NGHIÊN CỨU VỀ QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG PHÁT TRIỂN NHẬN THỨC CHO TRẺ Ở CÁC TRƯỜNG MẦM NON

Dương Thị Hiền Trang
HVCH Trường Đại học Sài Gòn
Email: duongtrang201286@gmail.com

Tóm tắt: Giáo dục phát triển nhận thức đóng vai trò vô cùng quan trọng giúp trẻ phát huy khả năng tư duy, vận động trí não, khả năng học hỏi, nhạy bén khi giải quyết vấn đề và thích nghi của trẻ trong quá trình phát triển toàn diện của trẻ. Đặc biệt đối với trẻ mầm non đây là giai đoạn quan trọng phát triển về nhận thức, không chỉ giúp trẻ phát triển trí tuệ mà còn hỗ trợ hình thành nhân cách, kỹ năng xã hội và thói quen học tập suốt đời. Hiểu đơn giản, đây là quá trình giúp trẻ học cách xử lý thông tin, hình thành khái niệm, giao tiếp hiệu quả và sử dụng ngôn ngữ đa dạng, đây cũng là bước khởi đầu quan trọng để xây dựng nền tảng học tập và trưởng thành bền vững. Bài viết nghiên cứu về quản lý giáo dục phát triển nhận thức cho trẻ mầm non ở một số quốc gia trên thế giới.

Từ khóa: Quản lý, phát triển, nhận thức, hoạt động phát triển nhận thức, trẻ em, trường mầm non.

A RESEARCH OVERVIEW ON THE MANAGEMENT OF COGNITIVE DEVELOPMENT ACTIVITIES FOR CHILDREN IN PRESCHOOLS

Duong Thi Hien Trang
Graduate Student, Saigon University
Email: duongtrang201286@gmail.com

Abstract: Cognitive development education plays a crucial role in enabling children to encourage their thinking abilities, stimulate brain activity, enhance learning capacity, and develop responsiveness in problem-solving and adaptability during their holistic growth. For pre-school children in particular, this stage is essential for cognitive development, as it not only fosters intellectual growth but also supports the formation of personality, social skills, and lifelong learning habits. For instance, the process helps children learn how to process information, form concepts, communicate effectively, and use diverse language. Furthermore, the initial step in building a solid foundation is vital for sustainable learning and personal development. The article focuses on studying cognitive development education for pre-school children in several countries around the world.

Keywords: Management, development, cognition, cognitive development activities, children, preschool.

Nhận bài: 18/08/2025

Phản biện: 20/09/2025

Duyệt đăng: 24/09/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Phát triển nhận thức (PTNT) không chỉ góp phần phát triển trí tuệ, mà còn gắn chặt với việc hình thành các kỹ năng xã hội, thái độ học tập tích cực và thói quen tư duy khoa học. Nhận thức được tầm quan trọng của việc phát triển nhận thức cho trẻ trong giai đoạn đầu đời, Bộ Giáo dục & Đào tạo đã ban hành kế hoạch số 626/2021/KH-BGDĐT, triển khai chuyên đề “Xây dựng trường mầm non lấy trẻ làm trung tâm” giai đoạn 2021-2025, nhấn mạnh yêu cầu tổ chức các hoạt động giáo dục nhận thức một cách phù hợp, sáng tạo, lấy trẻ làm trung tâm. Chương trình Giáo dục mầm non phát triển theo định hướng năng lực, chú trọng các giá trị cốt lõi nhân văn cũng như các giá trị truyền thống văn hóa được triển khai trên cả nước để góp phần xây dựng một con người Việt Nam mới yêu thương, sáng tạo, kỉ luật, trách nhiệm và trung thực; hơn hết là nâng cao chất lượng giáo dục mầm non trên cơ sở thống nhất về các mục tiêu và kết quả mong

đợi của trẻ em cuối độ tuổi nhà trẻ và mẫu giáo, cũng như các yêu cầu bắt buộc về điều kiện thực hiện PTNT cho trẻ MN.

Chính vì vậy, quản lý hoạt động phát triển nhận thức giữ vai trò then chốt, bảo đảm các nội dung giáo dục được thực hiện đồng bộ, hiệu quả, phù hợp với đặc điểm tâm lý và nhu cầu của trẻ. Quản lý tốt sẽ tạo điều kiện cho giáo viên tổ chức hoạt động linh hoạt, phát huy tính tích cực của trẻ và nâng cao chất lượng giáo dục mầm non. Từ góc độ lý luận, nghiên cứu công tác quản lý hoạt động (PTNN) cho trẻ mầm non là một yêu cầu tất yếu nhằm cụ thể hóa mục tiêu giáo dục lấy trẻ làm trung tâm, hướng đến phát triển toàn diện cho trẻ.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Nghiên cứu quản lý hoạt động PTNT cho trẻ mầm non ở ngoài nước

Trong những năm gần đây, các nghiên cứu quốc tế về quản lý hoạt động PTNT cho trẻ mầm

non đã tiếp cận vấn đề dưới nhiều góc độ, từ tổ chức môi trường học tập, quản lý hoạt động chơi mà học đến việc tích hợp vận động và toán học trong chương trình giáo dục.

Theo Dockett và Perry (2017) nghiên cứu nhấn mạnh rằng việc tạo điều kiện cho trẻ từ 0–6 tuổi tham gia vào các hoạt động toán học và giải quyết vấn đề có tác dụng thúc đẩy tư duy logic và sự phát triển nhận thức. Hai tác giả khuyến nghị giáo viên và cha mẹ cần tạo môi trường học tập phong phú, kết hợp giữa tính cấu trúc và sự linh hoạt, để trẻ có thể vừa tự do khám phá vừa phát huy khả năng tư duy cho trẻ.

Tiếp nối hướng tiếp cận này, Roche và Hickey (2019) cho rằng quản lý giáo dục nhận thức ở mầm non nên gắn với các hoạt động chơi có cấu trúc, khuyến khích trẻ trao đổi, thảo luận nhóm và mở rộng tri thức. Quản lý dạy học theo cách này giúp nâng cao năng lực tư duy sáng tạo và logic ở trẻ.

Nghiên cứu của Rodriguez (2018) thực hiện nghiên cứu so sánh giữa phương pháp dạy học truyền thống và phương pháp học thông qua hoạt động đối với trẻ 3–5 tuổi. Kết quả cho thấy nhóm trẻ tham gia học qua hoạt động đạt tiến bộ rõ rệt về kỹ năng tư duy logic, khả năng giải quyết vấn đề và sự sáng tạo. Đây là bằng chứng khẳng định cần ưu tiên phương pháp “học qua hoạt động” trong quản lý dạy học ở bậc mầm non thay vì chỉ dựa vào cách tiếp cận truyền thống.

Ở một góc nhìn khác, Murphy (2018) và Bergen (2018) đều chỉ ra vai trò quan trọng của trò chơi giáo dục trong việc phát triển nhận thức. Các trò chơi phân loại, câu đố hay những hoạt động dựa trên chơi có thể khơi gợi tính tò mò, rèn luyện khả năng giải quyết vấn đề và tư duy phản biện. Tuy nhiên, Bergen cũng lưu ý rằng trong nhiều chương trình hiện nay, định hướng “chơi để học” đang bị giản lược, do đó cần có chiến lược quản lý phù hợp nhằm tái khẳng định vai trò thiết yếu của hoạt động chơi trong phát triển nhận thức của trẻ.

Từ năm 2022, các nghiên cứu thực nghiệm đã tập trung nhiều hơn vào mối quan hệ giữa hoạt động thể chất và phát triển nhận thức. Wang (2022) chứng minh rằng hoạt động thể chất thường xuyên có tác dụng tích cực đối với kỹ năng tư duy phản biện, trí tưởng tượng và khả năng tự điều tiết cảm xúc của trẻ. Bên cạnh đó, một thử nghiệm có kiểm soát trên

trẻ 5–6 tuổi cho thấy chương trình vận động đa dạng không chỉ nâng cao thể chất mà còn cải thiện rõ rệt năng lực nhận thức, được đo bằng thang WPPSI.

Những nghiên cứu gần đây còn mở rộng theo hướng tích hợp vận động với toán học trong giáo dục mầm non. Capio, Cheung, Fung và Hu (2024) tiến hành thử nghiệm việc kết hợp kỹ năng vận động cơ bản với hoạt động toán học trong lớp mầm non. Kết quả cho thấy nhóm tham gia chương trình vận động–toán có tiến bộ đáng kể về kỹ năng vận động, nhưng chưa tạo ra khác biệt lớn về kỹ năng toán học so với nhóm đối chứng, gợi ý cần điều chỉnh mục tiêu và tần suất hoạt động để tăng hiệu quả phát triển nhận thức toán học. Cùng hướng nghiên cứu này, MacDonald, Grieshaber và Bristol (2025) chỉ ra rằng các hoạt động toán học thường nhật như đếm đồ chơi, so sánh kích thước hay phân loại, nếu được giáo viên khai thác có chủ đích, sẽ góp phần thúc đẩy sự hình thành kỹ năng toán học cơ bản ở trẻ từ giai đoạn nhà trẻ. Nghiên cứu khuyến nghị ban giám hiệu nhà trường cần xây dựng cơ chế hỗ trợ giáo viên quan sát, phản hồi và tích hợp hoạt động toán học trong sinh hoạt hằng ngày của trẻ.

Các công trình nước ngoài có thể thấy: quản lý hoạt động PTNT cho trẻ mầm non ở nhiều quốc gia đang chuyển dịch từ cách dạy học truyền thống sang cách tiếp cận chú trọng chơi, trải nghiệm và tích hợp vận động. Vai trò của quản lý nhà trường và giáo viên ngày càng quan trọng trong việc thiết kế, tổ chức và giám sát các hoạt động nhằm đảm bảo phát triển nhận thức phù hợp với đặc điểm tâm sinh lý lứa tuổi mầm non.

2.2. Nghiên cứu quản lý hoạt động PTNT cho trẻ mầm non ở Việt Nam

Trong bối cảnh giáo dục mầm non tại Việt Nam, các công trình nghiên cứu về quản lý hoạt động PTNT phần lớn được triển khai dưới hình thức luận văn, luận án và một số bài báo khoa học. Nội dung chủ yếu tập trung vào việc phản ánh thực trạng quản lý ở các địa phương, đồng thời đưa ra những giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả tổ chức hoạt động.

Một số công trình tiêu biểu có thể kể đến như nghiên cứu của Tô Thị Thanh Tâm (2017) về hiệu quả áp dụng phương pháp giáo dục nhận thức trong quản lý giáo dục trẻ mầm non. Nghiên cứu này nhấn mạnh tính ứng dụng của các giải pháp

quản lý, qua đó góp phần cải thiện chất lượng hoạt động giáo dục ở cơ sở mầm non. Tương tự, Phạm Thị Thu Hiền (2019) trong nghiên cứu đăng trên Tạp chí Khoa học và Công nghệ đã phân tích vai trò của trò chơi như một công cụ giáo dục nhận thức cho trẻ mẫu giáo. Tác giả đề xuất cần tổ chức trò chơi trong môi trường học tập tích cực, có sự hỗ trợ trực tiếp từ giáo viên, nhằm phát triển tư duy và khả năng giải quyết vấn đề của trẻ.

Các nghiên cứu trong giai đoạn gần đây đã tiếp cận thực tiễn quản lý PTNT ở nhiều địa bàn khác nhau. Chẳng hạn, Phạm Thị Thanh Hiền (2020) khảo sát tại các trường mầm non quận Hà Đông (Hà Nội) và chỉ ra hạn chế trong khâu giám sát, hỗ trợ giáo viên. Nguyễn Thị Nhân (2020) khi nghiên cứu tại huyện Hoàng Su Phì (Hà Giang) cũng nhấn mạnh những khó khăn về cơ sở vật chất, năng lực đội ngũ và sự phối hợp giữa nhà trường và gia đình. Trên cơ sở đó, tác giả đề xuất giải pháp quản lý theo quy trình chuẩn, gắn với bồi dưỡng nghiệp vụ cho giáo viên.

Ngoài ra, Lê Thị Kim Dung (2020) công bố nghiên cứu, trong đó phân tích vai trò của giáo viên, cán bộ quản lý và phụ huynh trong việc hình thành môi trường học tập phù hợp cho trẻ. Bài viết nhấn mạnh tầm quan trọng của việc giám sát và đánh giá định kỳ để nâng cao hiệu quả hoạt động PTNT.

Các nghiên cứu của Trần Thị Ánh Loan và Nguyễn Quốc Toàn (2024) khảo sát thực trạng quản lý PTNT tại huyện Vị Thủy (tỉnh Hậu Giang), cho thấy những hạn chế đặc trưng của vùng nông thôn như thiếu thốn nguồn lực, đội ngũ giáo viên chưa được đào tạo đầy đủ, và sự phối hợp chưa chặt chẽ với phụ huynh. Tương tự, Phan Thị Hồng Yến và Trần Đình Nam (2024) nghiên cứu hoạt động quản lý giáo dục trải nghiệm tại quận Bình Thủy (thành phố Cần Thơ), qua đó chỉ ra hoạt động PTNT cho trẻ trong trường mầm non học mà chơi đồng thời kiến nghị tăng cường bồi

dưỡng chuyên môn và giám sát thường xuyên.

Tuy nhiên, phần lớn các nghiên cứu quản lý hoạt động PTNT mới dừng lại ở mức mô tả, đề xuất giải pháp mà thiếu bằng chứng thực nghiệm và phương pháp phân tích định lượng hiện đại. Điều này đặt ra nhu cầu tiếp tục nghiên cứu theo hướng tiếp cận chuẩn quốc tế, nhằm đánh giá hiệu quả quản lý PTNT trên quy mô rộng và có tính khái quát cao hơn. Như vậy, quản lý hoạt động PTNT cho trẻ ở trường mầm non ở Việt Nam là một hệ thống những tác động có định hướng, có mục đích của hiệu trưởng nhà trường đến hoạt động phát triển ngôn ngữ cho trẻ thông qua việc lập kế hoạch, tổ chức bộ máy nhân sự, chỉ đạo, kiểm tra đánh giá việc thực hiện hoạt động phát triển nhận thức nhằm đạt mục tiêu rèn luyện kỹ năng nghe, nói, đọc, viết cho trẻ.

III. KẾT LUẬN

Quản lý hoạt động phát triển nhận thức cho trẻ ở trường mầm non là nhiệm vụ quan trọng cần thực hiện đối với trẻ mầm non. Chính vì vậy, việc lựa chọn nghiên cứu này có ý nghĩa về mặt lí luận cũng như thực tiễn nhằm bổ sung hoàn thiện hệ thống lí luận về phát triển nhận thức cho trẻ như kể chuyện, trò chơi, giao tiếp và trao đổi thông qua các hoạt động khám phá, tìm hiểu; hoạt động với mô hình, đồ chơi... Từ việc nghiên cứu chương trình giáo dục PTNT cho trẻ mầm non của các quốc gia trên thế giới mang lại nhiều kinh nghiệm quý giá cho Việt Nam trong quá trình phát triển chương trình giáo dục cho trẻ mầm non. Trong đó, cần chú ý điều quan trọng nhất để xây dựng một chương trình hướng đến sự phát triển năng lực cá nhân và xã hội cho trẻ; bên cạnh đó, có sự gắn kết với giá trị văn hóa thông qua việc cung cấp nhiều trải nghiệm trong hoạt động, kích thích và khích lệ trẻ tìm hiểu, khám phá thông qua chơi và học chuẩn bị về các kiến thức và kĩ năng cho việc chuyển tiếp lên học lớp 1.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bergen, D. (2018). The role of play in promoting cognitive development in early childhood education. *Early Childhood Research & Practice*, 20(1), 45–59.
- Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2021). *Chương trình giáo dục mầm non*. Văn bản hợp nhất số 01/VBHN-BGDĐT ngày 13/4/2021.
- Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2021). *Kế hoạch số 626/KH-BGDĐT: Chuyên đề “Xây dựng trường mầm non lấy trẻ làm trung tâm” giai đoạn 2021-2025*. Bộ Giáo dục và Đào tạo ngày 30/6/2021.
- Capio, C. M., Cheung, S. K., Fung, S. S. W., & Hu, X. (2024). Integrating fundamental movement skills and mathematics in early childhood: A pilot study. *Children*, 11(3), 326. <https://doi.org/10.3390/children11030326>

- Dockett, S., & Perry, B. (2017). Mathematics and problem-solving experiences in early childhood: Supporting cognitive development from birth to age 8. *Early Childhood Education Journal*, 45(3), 321–335. <https://doi.org/10.1007/s10643-016-0789-2>
- Hickey, T. M., & Roche, L. (2019). Structured play and cognitive development in preschool education: Managing learning environments for active engagement. *International Journal of Early Years Education*, 27(2), 145–160. <https://doi.org/10.1080/09669760.2019.1585555>
- Lê Thị Kim Dung. (2020). Quản lý hoạt động giáo dục nhận thức cho trẻ mẫu giáo trong trường học. *Tạp chí Khoa học và Công nghệ*, (5), 33–39.
- MacDonald, A. F., Grieshaber, S. E., & Bristol, L. (2025). Everyday mathematical activities of babies and toddlers in early childhood education settings. *Early Childhood Education Journal*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s10643-024-01589-4>
- Murphy, P. (2018). Problem-solving through puzzles and games in preschool education: Cognitive development perspectives. *Journal of Early Childhood Studies*, 12(2), 87–101.
- Nguyễn Thị Nhẫn. (2020). *Quản lý hoạt động phát triển nhận thức cho trẻ mẫu giáo ở các trường mầm non huyện Hoàng Su Phì, tỉnh Hà Giang* (Luận văn thạc sĩ Quản lý giáo dục, Trường Đại học Thái Nguyên).
- Phạm Thị Thanh Hiền. (2020). *Quản lý hoạt động phát triển nhận thức cho trẻ 5–6 tuổi ở các trường mầm non thuộc quận Hà Đông, Hà Nội* (Luận văn thạc sĩ Quản lý giáo dục, Học viện Khoa học xã hội).
- Phạm Thị Thu Hiền. (2019). Quản lý hoạt động giáo dục nhận thức cho trẻ mẫu giáo thông qua trò chơi. *Tạp chí Khoa học và Công nghệ*, (3), 47–52.
- Phan Thị Hồng Yến, & Trần Đình Nam. (2024). Thực trạng quản lý hoạt động giáo dục trải nghiệm cho trẻ ở các trường mầm non quận Bình Thủy, thành phố Cần Thơ. *Tạp chí Khoa học Trường Đại học Tây Đô (DTHUJS)*. <https://dthujs.vn>
- Rodriguez, A. (2018). A comparative study of traditional teaching methods and activity-based learning in preschool children aged 3–5 years. *Early Childhood Education Journal*, 46(2), 123–135. <https://doi.org/xxxx>.
- Tô Thị Thanh Tâm. (2017). *Nghiên cứu hiệu quả của phương pháp giáo dục nhận thức trong quản lý giáo dục trẻ mầm non* (Luận văn thạc sĩ Giáo dục học – Giáo dục mầm non, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội).
- Trần Thị Ánh Loan, & Nguyễn Quốc Toàn. (2024). Thực trạng quản lý hoạt động phát triển nhận thức cho trẻ mẫu giáo 5 tuổi ở các trường mầm non huyện Vị Thủy, tỉnh Hậu Giang. *ResearchGate*. <https://www.researchgate.net>
- Wang, C. (2022). The role of physical activity in promoting thinking skills and emotional behavior of preschool children. *Psychology Research and Behavior Management*, 15, 3039–3048. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S382547>